

Onvervreemdbaarheid van weerplicht : inleiding tot de vergadering van de afdeeling Kampen van den anti-dienstvervangingsbond op 15 Febr. 1876

<https://hdl.handle.net/1874/234596>

mm 11024

BR.1876.I.14.

f-24
1076I,14

Onvervreemdbaarheid van Weerplicht.

INLEIDING

TOT DE

VERGADERING VAN DE AFDEELING KAMPEN

VAN DEN

Anti-dienstvervangingsbond

op 15 Februari 1876,

DOOR

Mr. J. NANNINGA UITTERDIJK,

Advocaat en Archivaris.

KAMPEN. — K. VAN HULST.

1876.

MUSEUM
DE
UTRECHT

LIBRAIRIE ANCIENNE ET MODERNE
J. L. BEJERS.
NEUDE G. 56.
UTRECHT.

Onvervreemdbaarheid van Weerplicht.

INLEIDING

TOT DE

Vergadering van de Afdeeling Kampen

VAN DEN

ANTI-DIENSTVERVANGINGBOND

op 15 Februari 1876,

DOOR

Mr. J. NANNINGA UITTERDIJK,

Advocaat en Archivaris.

KAMPEN. — K. VAN HULST.

1876.

Geachte Vergadering!

Toen de oud-minister Graaf van Limburg Stirum in de dagbladen eene oproeping plaatste, om sympathie te betuigen in het idée van onvervreemdbaarheid van weerplicht, waren er terstond velen onder U die van hunne instemming blijk gaven. En toen later hier ter stede eene afdeeling van den anti-dienstvervanging bond werd opgericht, mocht deze zich reeds aanvankelijk in een aanmerkelijk aantal leden verheugen, een aantal dat thans reeds tot 66 is geklommen.

Het bestuur der afdeeling echter, instemmende met het gevoelen door een der leden op de eerste vergadering geuit, was van oordeel dat het zijn nuttige zijde zoude hebben, indien dit onderwerp op eene voor ieder toegankelijke vergadering werd ingeleid, en in discussie gebracht.

Men verzoekt mij die taak op mij te willen nemen, aan welk verzoek ik gehoor heb gegeven. Ik zal thans tot de uitvoering van dien op mij genomen taak overgaan, terwijl na afloop daarvan, het aan een ieder vrij zal staan, het woord te vragen, om het onderwerp nader te bespreken.

Van af de vroegste tijden heeft zich het menschdom geveleid met de gedachte, dat er eenmaal een tijdperk van algemeene vrede, algemeene rust en welvaart zoude aanbreken. Men denke aan den gelukstaat ons geschetst door de ouden in de gouden eeuw van Saturnus, men denke aan de voorspellingen van den profeet Jesaja, omtrent de vrede en het geluk dat de spruit, gesproten uit den afgehouden stam van Isai, over het menschdom zoude brengen, met wien een tijdperk zoude aanbreken, waarin alle twist zou zwijgen en de meest heterogene elementen in rust en vrede hun plaats naast elkander zouden innemen.

Men denke eindelijk aan den Engelenzang, die ons bij het Kerstfeest door de geheele beschaafde Christenheid weder werd in herinnering gebracht, het: „vrede op aarde en in menschen een welbehagen.”

En ofschoon nu sedert het laatste reeds meer dan achttien eeuwen zijn verloop, waarop het menschdom in gestadige ontwikkeling is vooruitgegaan, zoo is echter dat tijdstip van algemeene vrede nog niet aangebroken, maar wordt integendeel van tijd tot tijd, de schrille stem des oorlogs nog vernomen.

Oorlog! Wie denkt niet bij 't vernemen van dat woord aan al de ellende daaraan verbonden, aan al de rampen daardoor dikwijls gebracht over landen en volken? En behoeft het dan wel zoozeer te verwonderen dat velen, die zonder de zaken dieper na te gaan, blijven hechten aan den klank van woorden, van leger, van vloten en wat dies meer zij, omdat het voorbereidingen zijn tot dien verschrikkelijken oorlog, niets willen weten?

Maar 't is niet het werk van een denkend mensch

om aan klank van woorden te blijven hechten, het is zijn plicht den grond der dingen na te vorschen en eerst dan te oordeelen.

We zullen trachten de zaak in aard en wezen nader te leeren kennen, niet echter het feit van den oorlog verdedigen.

Wat verstaan we onder *recht*. Recht is de regeling voor het gedrag der menschen onderling, tot welks handhaving wij geroepen zijn. Dat recht is *gebaseerd* op de zedelijkheid, *is* objectief geworden zedelijkheid.

In den loop der tijden gaat een deel der zedelijkheid *objectief* worden, en dat noemen we recht. Een deel der zedelijkheid echter blijft *subjectief* en dat noemen we geen recht. Wanneer iemand b.v. ondankbaar is, dan kunnen we dat zedelijk afkeuren, doch dat deel der zedelijkheid is subjectief, is niet objectief geworden, is geen recht.

In de oud-germaansche tijden is de Staat zwak. Vandaar dat ieder zijn eigen rechter is. Bij moord en manslag, vervolgen de bloedverwanten den misdadiger, en nemen bloedwraak, ze oefenen het recht der wederverging uit, of leggen hem vredeloos. Bij eenige verdere ontwikkeling komt echter reeds de zoenbaarheid, het recht om voor geld, de dood of vredeloosheid af te koopen.

Ook in civiele zaken, is aanvankelijk ieder zijn eigen rechter. Hier in Kampen tot in de 14e eeuw, had ieder de bevoegdheid bij nalatigheid van zijn crediteur, in diens woning te treden, om, tot vergoeding van niet nagekome verbindtenissen, het bedrag dat hem toekwam, door het toe-eigenen van diens goederen zich te verzekeren.

Langzamerhand wordt echter de Staat krachtiger, en dient men zich tot Schout en Schepenen te wenden om recht te bekomen. Wat verstaan we onder het woord *Staat*? Staat is de vereeniging van menschen die zich in den loop der tijden vormt, tot handhaving van het recht.

Staatsrecht is de rechtsbetrekking die er bestaat tusschen den staat ter eenre, en private personen aan de andere zijde der rechtsbetrekking. *Volkenrecht* is dat gedeelte van het recht, waar aan weerszijden der rechtsbetrekking staten staan.

Terwijl in den loop der tijden door vooruitgaande ontwikkeling en beschaving het privaatrecht een passender, een zachter karakter heeft aangenomen, staat het volkenrecht, op enkele loffelijke uitzonderingen na, nog op een lagen trap van ontwikkeling. Veelal ziet men dat Staten wanneer ze ernstige geschillen onderling krijgen, zich zelve recht trachten te verschaffen, met geweld, en dat noemen we *oorlog*. *Oorlog* is dus tusschen Staten een middel tot handhaving van recht.

Nu kan men het zeer betreuren, gelijk ieder welkenkende zal doen, dat het volkenrecht nog staat op een trap van ontwikkeling die het privaatrecht reeds lang achter zich heeft liggen, doch het feit kan niet door praatjes of zuchten veranderd worden, maar verwacht zijn oplossing van hoogere beschaving en ontwikkeling.

Allerlei voorstellen zijn er reeds gedaan om de geschillen tusschen Staten onderling op vreedzame wijze op te lossen en den oorlog te voorkomen. Men heeft bv. voorgeslagen een amphyctionen verbond op te rich-

ten, een scheidsgerecht om de geschillen te beslechten. Maar de Staat die machtig is zal zich daaraan niet gemakkelijk onderwerpen, en de welwillendheid van eene Staat die zwak is, beteekent niet veel. Bovendien, indien twee Staten die geschil hebben, hun zaak, aan 't oordeel van dergelijken bond onderwerpen, maar beide, of een van beide weigert per slot van rekening het gevallen vonnis te gehoorzamen, hoe zal men dan de onwilligen dwingen? Zullen dan de wapenen toch nog niet in 't hoogste ressort uitspraak moeten doen?

Alléén hogere beschaving en ontwikkeling van het individu, is in staat dit vraagstuk op te lossen, doch dit gaat niet op eens, daarover moet tijd verlopen. En omdat we dien gewenschten gouden tijd nog niet beleven, dienen we te handelen met het oog op *bestaande* toestanden.

Om den oorlog te kunnen voeren, waren in den Germaanschen tijd alle vrijen oorspronkelijk verplicht den heerban te volgen, terwijl de gograven bovendien gehouden waren, een aanzienlijk getal krijgslieden als gevolg, (*comitatus*) soms honderden, op eigen kosten mede ten strijde te voeren.

Langzamerhand kwam hierin verandering en kreeg men staande legers.

In ons vaderland echter trad reeds in de 16e eeuw het beginsel sterk op den voorgrond, dat ieder staatsburger verplicht is, om ter verdediging des vaderlands de wapenen te dragen. Immers art. 8 van de Unie van Utrecht schreef voor: dat alle mannelijke ingezetenen der geunieerde provinciën, van den leeftijd van

18—60 jaren, zouden worden gemonsterd en opgeschreven, om te kunnen worden opgeroepen tot bescherming en verzekering der geunieerde landen.

Doch de koopmansgeest der republiek, wist deze heilzame bepaling te eclipseeren, en men hield er niet de hand aan.

Harde lessen en bittere ondervinding waren er noodig, om dit beginsel ingang te doen vinden. Men denke aan 't jaar 1672, toen de toestand van 't leger door de Edelmogenden zoo was verwaarloosd, dat alleen de persoonlijkheid van Willem de derde en 't vertrouwen door de natie in hem gesteld, het vaderland van een gewissen ondergang konden redden. Doch harder lessen waren er nog weggelegd. Toen in Frankrijk de revolutie dat beginsel voor het eerst proclameerde, hetwelk de Unie van Utrecht reeds twee eeuwen te voren had verkondigd, begon men ook hier te lande te *spreken* van gewapende burgerwachten en burgerwapening.

Ik zeg te *spreken*, want er werden wel publicatiën, reglementen en staatsregelingen in menigte gemaakt die dit beginsel verkondigden, doch het bleef bij *praten*, totdat men zoolang gebazeld had dat de Franschen ons 25,000 hunner soldaten op het dak stuurden, waarvan een volksdeun uit die dagen zeer karakteristiek zeide:

„Ramplamplam daar komen ze an,

Ze hebben geen schoenen of kousen an.”

De gevolgen bleven dan ook niet uit; alléén in 't jaar 1800 kostten ze aan de schatkist vijftientwintig millioen guldens.

Zóó werden wij, die de opschrijving van de Unie

van Utrecht niet in praktijk hadden weten te brengen om de Franschen uit het land te houden, ingewijd in de conscriptie van den Franschen tijd.

Toen Willem I als souverain vorst uit Engeland kwam, bracht hij vandaar het systeem mede om, als daar uit de kerspelen, zoo bij ons uit de gemeenten, vrijwilligers voor het contingent der militie te doen leveren. De grondwetten van 1814 en 1815 verkondigden de leer van twee legermachten, een *staand leger* en de *militie*. Maar wat bleek nu? De natie had bij Napoleon geleerd de wapenen te dragen. Het groot beginsel der Unie van Utrecht was gedrongen in de zeden en gewoonten van het volk, de natie had geleerd de wapenen te dragen tot verdediging van den Staat, het beginsel van volkswapening was krachtiger dan dat van een aangeworven staand leger; en drie jaren later, bij wet van 28 November 1818, loste het geheele staande leger op in de militie.

Zóó was de toestand tot 1848. De Staatscommissie voor de Grondwet van 17 Maart 1848, wilde *grondwettig* den toestand regelen, zooals die in 1818 door den drang der omstandigheden was in 't leven geroepen en nam ons tegenwoordig art. 178 niet in de Grondwet op. Het Ministerie van '48 dacht er echter anders over, en art. 178 werd in de Grondwet opgenomen.

De *sedes materiae*, het *grondbeginsel* van onze verdediging, is echter gelegen in art. 177 der Grondwet: „Het dragen der wapenen tot handhaving der onafhankelijkheid van den Staat, en tot beveiliging van zijn grondgebied, blijft een der eerste plichten van alle ingezetenen.”

Ziedaar weder duidelijk uitgesproken het beginsel van de unie van Utrecht, het beginsel van onvervreemdbaarheid van weerplicht. Bij de behandeling van 't ontwerp der Grondwet stuitte het dan ook vele leden der 2e Kamer tegen de borst, dat men, waar dit beginsel vooropgesteld was, ook nog sprak van eene nationale militia.

Zoo zeide in de zitting der 2e Kamer van 24 Augustus 1848, de heer van Dam van Isselt: „wanneer, men in het eene artikel spreekt van de verplichting van *alle* ingezetenen, om tot handhaving van de onafhankelijkheid van den Staat de wapenen te dragen, dan moeten wij mijns inziens, die bepaling later niet tot eene onwaarheid maken, door van eene *loting* te spreken.” En in dezelfde zitting zeide het kamerlid Verwey Mejan: „Ware eenmaal het beginsel in de Grondwet bewaard, dat het dragen der wapenen tot handhaving der onafhankelijkheid van den Staat, een der eerste plichten van den Nederlander zal blijven, zoo had men verder aan de wet kunnen overlaten, dit beginsel in nadere toepassing te brengen. Wij moeten niet langer in de herziene grondwet behouden, wat meer overlevering van het verledene, dan vormend beginsel voor de toekomst is. Deskundigen wijzen op het voorbeeld van Pruisen, dat een stelsel van defensiewezen heeft aangenomen, afwijkende van het onze, echter in alle opzichten als doelmatig te beschouwen.”

De flinke taal dezer mannen baatte echter niet veel. Naast het beginsel der unie, werd het fransche conscriptiestelsel opgenomen. En 't behoeft ons niet te verwonderen dat de Grondwet aldus werd aangenomen; want wanneer men de discussiën nagaat bij de

behandeling van 't ontwerp in de Kamer gevoerd, dan ziet men overal, dat Kamer en Regeering verkeerden onder den druk der tijdsomstandigheden, en om slechts te komen tot eene vreedzame oplossing van den hoogst gespannen toestand waarin het land toenmaals verkeerde, vele concessiën deden, waartoe onder kalmer omstandigheden, door hen zeer zeker nooit zou zijn overgegaan.

En of dit voorgaande nog niet genoeg was namen in 1861 in de militiewet in art. 4 de bepaling op, van de bevoegdheid der aangeleote miliciens om hun plaats door een ander te doen vervullen: *de dienstvervangng*. Wel verklaarde de graaf van Zuylen in de zitting der 2de Kamer van 28 Juni 1861, bij de algemeene beraadslagingen over dit onderwerp: „Het is te recht door den vorigen spreker (den heer Betz) aangemerkt, dat de geheele materie beheerscht wordt, door art. 177 der Grondwet. Ik zeg het dien spreker gaarne na; en ik beaam ten volle zijne gelukkig gekozene uitdrukking: dat indien dit artikel niet in de Grondwet stond, het toch in aller harten zoude geschreven staan. Moeielijk kan ik met dit stelsel der Grondwet, het stelsel van remplacement overeenbrengen.”

En toch werd zonder protest art. 4 in de militiewet opgenomen, dat artikel, dat een privilegie in zich bevattende voor de gegoeden, een schandvlek is voor de geheele natie.

Voorzeker, de plicht om zijn vaderland in tijd van nood te verdedigen, is een dure plicht van ieder ingezetene, een plicht die zooals de heeren Betz en van Zuylen terecht opmerkten, al stond ze ook niet in de

Grondwet voorgeschreven, bij ieder welgezind Nederlander toch in zijn hart gegrift staat.

En al heeft nu diezelfde Grondwet door eene ellendige inconsequentie, het conscriptiestelsel ingevoerd, dan blijft toch voor hem die door loting is aangewezen den lande te dienen, de verplichting om den lande *persoonlijk* te dienen ten volle bestaan.

Of hebt gij als Nederlander, als vaderlander, het recht om tegen betaling van zekere som gelds u te onttrekken aan eene verplichting die op *allen* rust? Is het billijk, is het menschelijk, is het vaderlandslievend, om de bescherming van den geboortegrond, over te laten aan, en op de schouders te drukken van de minvermogenden, die dikwijls niet het minst vaderlandslievend zijn, maar tevens ook veelal niet *dat* te waardeeren belang hebben bij de bescherming van den vaderlandschen grond, wat de meervermogende heeft, die meer heeft te verliezen?

Is het eerlijk een loondienaar te belasten met de verdediging van den dierbaren vaderlandschen grond, en tegelijk de opofferende daden van het voorgeslacht, tot bescherming van dien grond, hoog te prijzen, en zich te beroemen hun afstammeling te zijn, en met hen te wedijveren in vaderlandsliefde?

Is het rechtvaardig dat, waar men predikt dat er geen privilegiën van gegoeden ten koste van de minvermogenden mogen bestaan, de minvermogende zijn leven voor 't vaderland moet wagen, opdat de gegoede op zijn gemak rustig te huis kan blijven, om de genietingen des levens te smaken?

Neen, weg met die ellendige plaatsvervangings, een

privilegie van het slechtste gehalte, omdat het de minvermogenden drukt, en de gegoeden in de verzoeking brengt den heiligsten plicht jegens het vaderland te verzaken.

Indien men de plaatsvervanging afschaft, zal bovendien het gehalte van het leger aanmerkelijk verbeteren. Dan zal de gegoede naast den arme plaats nemen in rei en gelid, om gemeenschappelijk het vaderland te dienen. Dan zal de minontwikkelde van den beter ontwikkelde kunnen leeren, en inzien hoe nuttig en noodig het is naar vermeerdering van kennis te streven. Dan zal de mingegeode met meer lust zijne plichten opvolgen, omdat hij den ontwikkelde en gegoede ziet voorgaan. Dan zal hij beter gehoorzamen, omdat hij hem die door ontwikkeling en fortuin zijn meerdere is, aan de wetten van de krijgstuicht onderworpen ziet als zich zelve.

Indien de onvervreemdbaarheid van weerplicht wordt ingevoerd, dan zullen de kazernes, dan zal de verpleging der troepen beter worden ingericht.

Ik weet wel dat er zijn die zeggen: eerst verbetering in de kazerneering enz. en *dan* de onvervreemdbaarheid van weerplicht. Doch dat is misgezien mijne hoorders! Indien de zoon des ministers in de kazerne moet logeeren, dan zal de inrichting wel verbeterd worden.

Maar, zegt een ander, zal die last niet drukken op de natie? Geenzins, men kan door nadere bepalingen het waarnemen van de verplichting vergemakkelijken, in ieder geval is dit een kwestie van nadere regeling, het is ons hier om de *hoofdzak* te doen: opheffing van een privilegie, en verbetering daardoor van de

levende strijdkrachten des lands. We hebben bovendien hier te doen met een burger*plicht*, een der *eerste* plichten van ieder ingezetene, volgens de Grondwet.

Een heilzaam gevolg verder van de invoering van onvervreemdbaarheid van weerplicht zal zijn, dat meerdere ingezetenen zullen leeren de wapenen te hanteeren, en dientengevolge naderhand flinke bestanddeelen der schutterijen zullen uitmaken, waarvan de inrichting thans ook nog zooveel te wenschen overlaat.

Of meent ge niet, mijne hoorders! dat het beter is in tijd van nood als goed geoefend soldaat den lande te kunnen dienen, dan om als ongeoefende slechts tot mikpunt te kunnen verstrekken, zonder nut te kunnen doen, of, wat nog erger is, verwarring onder de *geoefende* troepen te brengen?

Of meent ge niet dat zoo het land in gevaar kwam, duizenden ongeoeffenden zich vrijwillig zouden aanmelden om den lande te dienen, of daartoe door den Koning zouden worden opgeroepen? En wat zou U dan al uw goeden wil baten indien ge niet vooraf behoorlijk onderlegd zijt?

Een van tweeën moet geschieden, we moeten ons vaderland in tijd van nood verdedigen al dan niet. En nu zal er zeker niemand onder u gevonden worden, die van oordeel is dat we onzen geboortegrond à l'abandon van den eersten den besten Staat moeten laten. Wij begeeren immers geen Pruissische vrijheid, geen Fransche politiek, noch Belgische woelingen, we zijn *Nederlanders* en *dat* willen we blijven.

Welnu, indien we ons vaderland wèl zullen verdedigen, dan dient dat zoo goed mogelijk te geschieden, en *daartoe*

kan de invoering van onvervreemdbaarheid van weerplicht krachtig bijdragen. Of is het geen dwaasheid jaarlijks *meer* dan de opbrengst van *alle directe belastingen* aan 't budget van Oorlog ten koste te leggen, indien onze verdediging daardoor niet in voldoende staat wordt gebracht?

Was algemeene vrede in 't verschiep, dan behoeften we geen oorlogsuitgaven te doen, dat staat vast. Maar gelijk ik ben begonnen te zeggen, *die* tijd ligt nog *verre*, en zoo lang die nog *niet* is aangebroken, dienen we rekening te houden met de *bestaande* toestanden, dienen we volgens de oude spreuk: ons voor den oorlog gereed te houden, om van vrede verzekerd te zijn.

Maar, zegt een twijfelmoedige, onze strijdmacht zal nooit opgewassen zijn tegen die eener groote natie. Neen! ze zal niet voldoende zijn om veroveringen te maken, maar *dat*, willen of wenschen we ook niet, we wenschen onze haardsteden en ons grondgebied te beschermen, we wenschen onze neutraliteit te handhaven, en *daartoe* is onze macht, indien ze behoorlijk is ingericht, volgens de getuigenis der bekwaamste mannen zeer zeker voldoende.

't Is nog niet lang geleden dat de Kölnische Zeitung, een blad dat onder de inspiratiën van von Bismarck staat, zeide, dat bij een oorlog tusschen Pruissen en Frankrijk, Nederland zijn neutraliteit niet zou kunnen handhaven, wegens den slechten toestand van het leger, zoodat Pruissen alsdan wel eens in de noodzakelijkheid kon gebracht worden, ons land te bezetten. Zou dat geen schande voor ons zijn?

Geen Pruissenvrees moet ons bezielen, die is *onnoodig*

indien onze strijdkrachten behoorlijk georganiseerd zijn, die is bovendien ten hoogste *verderfelijk*, want ze brengt moedeloosheid, en per slot van rekening serviliteit met zich, maar we dienen ons zóó voor te bereiden, dat we onze onafhankelijkheid kunnen handhaven. *Daden* moeten er zijn geen *praatjes*.

Zeker Kamerlid, bekend om zijn destructief vermogen, dat zich bijzonder uit in 't dwarsboomen en afbreken van ministers van oorlog, heeft, wellicht uit oude relatie, om dat het idee van den anti-dienstvervangingsbond van een oud-minister van oorlog uitging, daartegen zijne bezwaren ook kenbaar gemaakt.

Ik zal zijne hoofdbezwaren trachten te weerleggen.

In de eerste plaats is hij van oordeel dat door de meerdere ontwikkeling der personen die tengevolge van de invoering van onvervreemdbaarheid van weerplicht plaats zouden nemen in de gelederen, het prestige van de officieren zoude verminderen, en de krijgstucht diengevolge zoude verslappen.

Ik moet u eerlijk bekennen, dat deze redeneering mij vrij dwaas voorkomt.

In de eerste plaats heeft ons leger een corps officieren dat in ontwikkeling voor dat geener andere natie behoeft onder te doen. Maar daarenboven zie ik volstrekt niet in, dat een soldaat die b.v. sanskriet verstaat, terwijl de luitenant dat niet kent, daaruit aanleiding zou nemen om *ongehoorzaam* te worden aan de krijgstucht, en zijn meerdere niet het noodige respect te bewijzen. Ik geloof niet dat er tot nu toe voorbeelden zijn voorgekomen, dat een sergeant die piano speelt, op grond dat de luitenant daarin niet bedreven is hem de ge-

hoorzaamheid opzegde. Maar bovendien geeft de krijgstuucht middelen genoeg aan de hand, om dergelijke heeren tot hun plicht te brengen. En 't mag opmerkelijk heeten dat in 't Pruissische leger, waarvan de officieren niet beter ontwikkeld zijn dan bij ons, nooit dergelijke gevallen zich voordoen.

Een tweede bezwaar van dien heer is, dat de ontwikkelde jongelieden die alsdan in de gelederen zullen komen, niet fysiek genoeg ontwikkeld zullen worden bevonden, om de vermoeyenissen van het krijgsleven door te staan, en dat hun meerder intellect weinig zal baten.

Wat het eerste bezwaar betreft, ik zie volstrekt niet in, waarom een jong mensch van goeden huize, die van jongs af goed is gevoed, niet even goed, zoo niet *beter* dan de arme, die veelal slecht werd gevoed, en misschien *kommer* en *gebrek* heeft geleden, vermoeyenissen zou kunnen doorstaan, en mocht inderdaad, dit *toch* het geval zijn, dan is de krijgsdienst een uitstekend middel om de *fysieke* ontwikkeling wat meer gelijken tred te doen houden met de *verstandelijke* ontwikkeling, een punt dat bij de opvoeding in ons vaderland, helaas, maar al te dikwijls wordt verwaarloosd.

En wat het tweede punt betreft: zal een ontwikkeld soldaat waar dit noodig is niet beter zelfstandig kunnen optreden dan een onontwikkelde, zal hij in de ure des gevaars niet resoluter zijn, zal men niet meer op hem kunnen rekenen, en eindelijk, zal het geheel er niet door winnen in eenheid en kracht. Mij dunkt dat hebben de oorlogen der Pruissische legers in den laatsten tijd zóó afdoende bewezen, dat men dergelijke beweering in den gemoede niet kan volhouden.

Een derde hoofdbedenking van dien schrijver is: dat het militairisme daardoor in ons land zou wortel schieten. Dit argument is echter van even slecht gehalte als de overige.

Voor militairisme is in ons constitutioneel land, dat niet tot *aanval*, maar tot *verdediging* van het land een leger heeft, geenzins te vreezen. *Dat* moge men met recht kunnen duchten waar de natie annexatie oorlogen voert, waar men tuk op roem en buit wordt, maar daarvoor behoeft bij *ons* niet de minste vrees te bestaan.

Als *alarmtrom* kon dit argument echter den schrijver dienst doen, maar 't is niet van dergelijke middelen dat een eerlijk kampioen zich bedient.

De invoering van de onvervreemdbaarheid van weerplicht zal eindelijk ook nog dit voordeel met zich brengen, dat het *aanzien* van het leger verhoogd zal worden. De arme, die thans niet zooveel geld bezit om zich van den dienst vrij te koopen, zal niet als een *verworping* in de gelederen behoeven te treden, integendeel, hij zal het voortaan con amore doen, omdat het een plicht is die op *alle* ingezetenen, zonder verschil van rang of stand, gelijkelijk rust. En het kan niet anders of op het aanzien van het leger zal dit gunstig werken, en daardoor, en door de verbeterde inrichting van kazernes en den aanhang van dien, zal het aantal vrijwilligers, waaraan thans zoo groote behoefte is, gaandeweg toenemen.

Daarom gij allen die hier tegenwoordig zijt, steunt den Anti-dienstvervangingsbond. Treedt toe als lid, of geef een geldelijk blijk van belangstelling, en zoo er voor u redenen bestaan om noch het een noch het

andere te doen, steunt dan op andere wijze, zooveel in uw vermogen is, het streven van den bond.

Hij wil een privilegie van de gegoeden ten koste van de minvermogenden afschaffen, hij wil ook in dezen gelijkheid. Hij wil dat er een eind kome dat een plicht die op allen gelijkelijk rust, worde geschoven op de schouders onzer minvermogende medeburgers.

Hij wil *uitvoering* van het beginsel der Grondwet: dat het dragen der wapenen tot handhaving der onafhankelijkheid van den Staat en tot beveiliging van zijn grondgebied, een der eerste plichten blijft van *alle* ingezetenen.

Hij wil onze levende strijdkrachten daardoor in gehalte verbeteren en versterken, opdat, zoo ooit de vijandelijke krijgstrompet op onze grenzen mocht klinken, (wat God verhoede) alsdan rijk en arm zich wél geoefend moge scharen om den troon des Konings, teneinde vol vertrouwen, den dierbaren vaderlandschen grond tegen vreemde indringers te beveiligen.

En mocht dan, in het ergste geval, de kans in ons nadeel uitvallen, dan zullen we ten minste ondergaan, niet door halfheid en lafheid, maar op eene wijze den roem van 't voorgeslacht waardig!

